

tuk már mindannyian, hogy a legelőkön is, de főként a téli pihenőszállásokon, ahol zsúfoltabban vannak az állatok, milyen gyakoriak a kisebb-nagyobb sérülések. Akár a láb-sérülés okozta lázas állapot is elég ahhoz, hogy a spermatermelés visszaessen, sőt akár le is álljon. A here azért van a testnél lejjebb, a herezacskóban, hogy a testhőmérsékletnél 1,5-2 Celsius-fokkal alacsonyabb hőmérsékleten nemzőképesek maradjanak a spermák. Az állatok lázas állapotában a here és a mellékhere így is felmelegszik, ami tönkreteszi a mellékherében tárolt spermiumokat. Egy-egy baktériumos vagy vírusos fertőzésnek a spermák átmeneti pusztulása lehet a következménye. De permanens baktériumos fertőzés esetén az is elképzelhető, hogy a spermiumképző sejtek is tönkremennek a herékben, és akkor végérvényesen meddővé válik a bika. Minél előbb észreveszik a spermiumképződés rendellenességét, annál nagyobb az esély a bika teljes gyógyulására. Ha nem foglalkozunk ezzel, nagyon sok problémánk lesz. Sajnos sok tenyésztésben legfeljebb ősszel, a vemhesítések utáni vizsgálatoknál veszik észre, hogy gond van a bikákkal, akkor, amikor a tehenek üresen maradtak. Sőt, nagyon sokan még vemhességi vizsgálatot sem csinálnak, csak várnak – de nem születik borjú.

– Mindenkinek érdeke, hogy elvégeztesse ezt a vizsgálatot. Oda kell figyelni, mert ha előfordult lázas állapot vagy ha lesántult egy bika, azt föltétlenül meg kell nézteni – tanácsolta az ügyvezető. – Nekem volt olyan bikám most a tavaszi vizsgálatnál, amelyiknek a 2,5 milliárd/milliliteres spermakonzentrációja visszaesett 27 millióra. Vagyis a korábbi 10 százalékára csökkent a spermaszám, és még ennek is csupán 2 százaléka volt nemzőképes. Azt hittem, hogy ennek a bikának vége. De hathetes kezelés után ismét 2,2 milliárd a spermakonzentráció, és 81 százalék az élő spermák aránya, ami extra jó eredmény.

De, ha nem végeztetjük el a vizsgálatot, akkor lehet, hogy mára helyrehozhatatlanná vált volna a bika állapota. Pedig egy nagyon értékes, import embrióból felnevelt állatról van szó. Az állapota kialakulásához annyi kellett, hogy a legelőn megszurta valami a lábát, amitől kapott egy csülökgyulladást, és ez a lázas állapot majdnem tönkretette. Ilyesmi pedig bárkinél, bármikor előfordulhat.

A spermakonzentráció visszaesését takarmányozási probléma is okozhatja, vagy rossz telelés és a nem megfelelő ásványianyag-szint szintén oka lehet a spermaminőség romlásának. A szelén-, bór-, magnézium- vagy mangánhiányos takarmányozás nagyon rossz minőségű spermához vezethet, annak ellenére, hogy az állat látszólag jó kondícióban van.

– A húsmarhák egyetlen hozama a borjú, aminek el kell tartania az anyját, a gazdát, az egész gazdaságot. Ha a borjú kiesik, az egész év kútba esett. A támogatások persze sok mindent elfednek, ezért ilyenkor sokan gondolkodnak úgy, hogy „nem született ugyan borjú, de ha nem is nyertem, de legalább nem fizettem rá”. Azonban fel kell készülni rá, hogy ez nem mindig lesz így: támogatás nélkül is mindenkinek meg kell állnia a saját lábán. Ne dolgozzunk fölöslegesen, csak azért, mert egy lépést kihagytunk, mert a bikára nem figyeltünk. Mi erre próbáljuk felhívni a figyelmet. Ezt félreértették néhányan, és úgy gondolták, baj van a charolais bikákkal. Ezek a problémák azonban nem charolais-specifikusak; bármelyik húsmarhafajtánál előfordulnak. Aki természetes úton fedezett, annak mindenhol figyelnie kell ezekre a problémákra. A mi egyesületünk az elsőként lépett ezen a területen, és ahogy az én példám is mutatja, minden gazdának érdeke elvégeztenni ezeket a vizsgálatokat. A kihagyásuk nagyon sokba kerülhet – figyelmeztetett Bujdosó Márton.

KEREPESI KATALIN

A küllemtől a génekig

A régi parasztemberek amikor ránéztek egy állatra, a külső jelekből is tudtak olvasni. A szarvél, a nyakat vagy a farkat fedő szőr durvaságából, göndörségéből vagy a farokrépa vastagságából következtetni lehet arra, hogy az állat mennyi hormont termel, hogy rendben van-e a spermatermelési képessége, vagy hogy mennyi tejet adnak az utódai.

– A tájfajták többsége annak idején „szemre született”. A pásztor, a gulyás egyben egyfajta „genetikus” is volt, de mára jórészt elveszett ez a fajta tudás. Pedig ma is segíthetne a gazdáknak – vallja *Domokos Zoltán*, a Magyar Charolais Tenyésztők Egyesületének ügyvezetője. Az amerikai tenyésztők azonban ma is tisztában vannak azzal, amivel az egykori számadók, és ezeket az ismereteket a napi gyakorlatban is alkalmazzák. – Tavaly meghívtunk onnan egy ismert szakembert, *Gerald Fry-t*, aki egy tanfolyam keretében adott ízelítőt tudásukról az egyesületünk tagjainak. Csak néhányat emelek ki ezek közül:

A farkat fedő szőr durvaságából, göndörségéből következtetni lehet az állat hormontermelésére

A vemhességi mutató egy bizonyos hosszúság-körméret-aránynál alakul a legjobban

– A bikáknál a here hossza sokkal fontosabb, mint a körmérete. Van egy ideális hosszúság-körméret-arány, aminél a vemhességi mutató a legjobban alakul.

– A rövid nyak a nagyobb libidó és a nagyobb tesztoszterontermelés jelzője.

– Minél jobban megközelíti a mellkas körmérete a hátvonal hosszát, annál jobban alkalmazkodik és annál életképesebb az állat.

– Az elégtelen mellkaskörméret egy genetikai háttérű strukturális hibára, a különböző mirigyek elégtelen működésére, kicsi és szabálytalan formájú hátizomzatra figyelmeztet. Az ilyen állatok gyaníthatóan érzékenyebbek a stresszre és magasabb fenntartási költséggel járnak.

– A kiugróan magas üszők általában kiegyensúlyozatlanok, lassabban érnek, gyengébb a termékenységük és kevésbé hatékony a reprodukciójuk.

Az amerikai gazdák összegyűjtötték ezeket az ismereteket, és „gazdanyelven”, vagyis gyakorlatiasan fogalmazva megosztották egy könyvben. A kötet kiadási jogát megszerezte egyesületünk, és hamarosan a magyar tenyésztők is hozzájuthatnak. A könyvet már lefordították, most kezdődnek a nyomdai előkészítési munkái. Az egyesületi tagok ingyenesen kapnak belőle egy példányt, de persze más érdeklődők is megvásárolhatják – mondta Domokos Zoltán.